Model dravec – kořist se vzájemnou interferencí dravce

RNDr. Lenka Přibylová, Ph.D. ÚMS PřF MU Brno

Workshop Matematické modely a aplikace, Podlesí

5.9.2013

Model dravec – kořist

$$\frac{\mathrm{d}N}{\mathrm{d}t} = rN\left(1-\frac{N}{K}\right) - Pf(N,P),$$

$$\frac{\mathrm{d}P}{\mathrm{d}t} = ePf(N,P) - mP,$$

N, P ... populace kořisti a dravce f(N, P) ... funkční odpověď predátora r, K, e, m ... parametry

Dynamika modelu

Dynamika modelu

Lotkův – Volterrův model: $K \to \infty$, f(N, P) = aN

Dynamika modelu

Model s logistickým růstem kořisti: $K < \infty$, f(N, P) = aN

Rosenzweigův – MacArthurův model

$$\frac{\mathrm{d}N}{\mathrm{d}t} = rN\left(1-\frac{N}{K}\right) - Pf(N,P), \\ \frac{\mathrm{d}P}{\mathrm{d}t} = ePf(N,P) - mP,$$

Rosenzweigův – MacArthurův model

$$\frac{dN}{dt} = rN\left(1 - \frac{N}{K}\right) - Pf(N, P),$$

$$\frac{dP}{dt} = ePf(N, P) - mP,$$

$$f(N, P) = \frac{\lambda N}{1 + h\lambda N},$$

44 **D**

Rosenzweigův - MacArthurův model

$$\frac{dN}{dt} = rN\left(1 - \frac{N}{K}\right) - Pf(N, P),$$

$$\frac{dP}{dt} = ePf(N, P) - mP,$$

$$f(N, P) = \frac{\lambda N}{1 + h\lambda N},$$

$$\lambda$$
 ... efektivita, s jakou dravec loví kořist

h ... čas, který je třeba na ulovení a zpracování kořisti.

Dynamika Rosenzweigova – MacArthurova modelu

Dynamika Rosenzweigova – MacArthurova modelu

$$\frac{\mathrm{d}N}{\mathrm{d}t} = rN\left(1-\frac{N}{K}\right) - Pf(N,P),$$

$$\frac{\mathrm{d}P}{\mathrm{d}t} = ePf(N,P) - mP,$$

Rovnovážné body:

 $\begin{array}{ll} [0,0] & \text{sedlo} \\ [K,0] & \text{stabilní rovnováha pro } e \leq hm \\ & \text{stabilní rovnováha pro } e > hm \text{ a } K < \frac{m}{\lambda(e-mh)} \\ & \text{sedlo pro } e > hm \text{ a } K > \frac{m}{\lambda(e-mh)} \\ [N^*,P^*] & \text{další rovnováha pro } e > hm \end{array}$

Dynamika Rosenzweigova – MacArthurova modelu

Rovnovážné body:

 $\begin{array}{ll} [0,0] & \text{sedlo} \\ [K,0] & \text{stabilní rovnováha pro } e \leq hm \\ & \text{stabilní rovnováha pro } e > hm \text{ a } K < \frac{m}{\lambda(e-mh)} \\ & \text{sedlo pro } e > hm \text{ a } K > \frac{m}{\lambda(e-mh)} \end{array}$

 $[N^*, P^*]$ další rovnováha pro e > hm

Model se vzájemnou interferencí dravce

$$\begin{array}{ll} \frac{\mathrm{d}N}{\mathrm{d}t} &=& rN\left(1-\frac{N}{K}\right)-Pf(N,P),\\ \frac{\mathrm{d}P}{\mathrm{d}t} &=& ePf(N,P)-mP,\\ f(N,P) &=& \frac{\lambda(P)N}{1+h\lambda(P)N}, \quad \mathrm{kde}\;\lambda'(P)<0. \end{array}$$

Model se vzájemnou interferencí dravce

$$\begin{array}{rcl} \frac{\mathrm{d}N}{\mathrm{d}t} &=& rN\left(1-\frac{N}{K}\right)-Pf(N,P),\\ \frac{\mathrm{d}P}{\mathrm{d}t} &=& ePf(N,P)-mP,\\ f(N,P) &=& \frac{\lambda(P)N}{1+h\lambda(P)N}, & \mathrm{kde}\,\lambda'(P) < 0. \end{array}$$

Speciální tvar funkční odpovědi:

$$\lambda(P) = \frac{\lambda_0}{(b+P)^w}, \quad \text{kde } w > 0$$

Pro w = 0 jde o Rosenzweigův – MacArthurův model.

[0,0] sedlo

[0, 0]

sedlo [K, 0] stabilní rovnováha pro e < hmstabilní rovnováha pro e > hm a $K < \frac{m}{\lambda(0)(e-mh)}$ sedlo pro e > hm a $K > \frac{m}{\lambda(0)(e-mh)}$

© Lenka Přibylová, 2013 🗙

© Lenka Přibylová, 2013 🗙

44 **D** DD

w = 2.39

w = 2.35

w = 2.3

w = 2.1716

w = 2.135

w = 2.13

w = 2.11

Fold a cusp bifurkace

Nutná a postačující podmínka fold bifurkace rovnovážného bodu $[N^*, P^*]$ je:

$$\lambda^{3}(P^{*}) - C_{1}(2C_{2} - \lambda(P^{*}))\lambda'(P^{*}) = 0,$$

Fold a cusp bifurkace

Pro

$$\lambda(P) = rac{\lambda_0}{(b+P)^w}$$
, kde $w > 0$

podmínka přejde na

$$b\Lambda^2 + C_1(1-w)\Lambda + C_1C_2(2w-1) = 0,$$

kde $\Lambda = \lambda(P^*), C_1 = \frac{er}{e-hm}, C_2 = \frac{m}{K(e-hm)}.$

Fold a cusp bifurkace

Pro

$$\lambda(P) = rac{\lambda_0}{(b+P)^w}$$
, kde $w > 0$

podmínka přejde na

$$b\Lambda^2 + C_1(1-w)\Lambda + C_1C_2(2w-1) = 0$$
,

kde
$$\Lambda = \lambda(P^*), C_1 = \frac{er}{e - hm}, C_2 = \frac{m}{K(e - hm)}.$$

Odtud fold, resp. hysterese jen pro w > 1. Kritická hodnota $w = w_c$ cusp bifurkace splňuje podmínku

$$(1-w_c)^2 = \frac{4bC_2}{C_1}(2w_c-1).$$

Hopfova bifurkace

Nutnou podmínkou vzniku Hopfovy bifurkace rovnovážného bodu $\left[N^*,P^*\right]$ je:

$$\lambda'(P^*) = \frac{(e+hm-\lambda(P^*)Kh(e-hm))\lambda^2(P^*)}{e(\lambda(P^*)K(e-hm)-m)},$$

 $\dot{\rho} = \rho(\mu - \rho^2)$

Hopfova bifurkace

Pro

$$\lambda(P) = \frac{\lambda_0}{(b+P)^w}, \quad \text{kde } w > 0$$

podmínka přejde na

$$A\Lambda^3 + B\Lambda^2 + C\Lambda + D = 0$$
,

kde

$$\begin{array}{lll} \Lambda &=& \lambda(P^*)\,,\\ A &=& K^2 h b (e-hm)^3 > 0\,,\\ B &=& K (e-hm)^2 (h K e r-b (e+hm)-w K e (e-hm))\,,\\ C &=& K e (e-hm) (w m (e-hm)-r (2hm+e))\,,\\ D &=& e m r (e+hm) > 0\,. \end{array}$$

$$\dot{y}_1 = y_2$$

 $\dot{y}_2 = \varepsilon_1 + \varepsilon_2 y_1 + y_1^2 + s y_1 y_2$

© Lenka Přibylová, 2013 ×

$$b\Lambda^2 + C_1(1-w)\Lambda + C_1C_2(2w-1) = 0,$$

 $A\Lambda^2 + B\Lambda + C = 0,$

kde

$$\begin{split} \Lambda &= \lambda(P^*), \\ C_1 &= \frac{er}{e - hm}, \\ C_2 &= \frac{m}{K(e - hm)}, \\ A &= K^2(e - hm)^2(rh - (e - hm)), \\ B &= K(e - hm)(em - er - hm^2 - 3mhr), \\ C &= 2mr(e + hm) > 0. \end{split}$$

44 Þ ÞÞ

© Lenka Přibylová, 2013 ×

DĚKUJI ZA POZORNOST.

